

Contents

A. Buček, M. Kundrata, J. Löw, J. Ungerman: The strategy of sustainable development of agricultural landscape	229
Z. Bedrna: Alternative agriculture and nature protection	233
F. Šamaj: Agrometeorological resources of the solution of the foodstuffs problem	236
M. Kyselka: Aesthetics of agricultural landscape	240
T. Hrnčiarová, Z. Izakovičová, M. Moyzeová, Z. Rózová: Ecological evaluation of agricultural landscape	245
Z. Krnáčová, Z. Bedrna: Potential endangerment of agricultural soils of Slovakia by certain degradation influences	248
L. Weismann, J. Kráľovič: Lignite - a perspective substratum for alternative agriculture from the viewpoint of ecology and economy	252
A. Ginterová: The use of fungi in ecologization of agricultural production	255
B. Cambel, B. Rovný: Monitoring of Natural Environment	257
Recent news	
M. Huba, J. Vavroušek: Restoration of the rural landscape	226
Protection of biodiversity in Slovakia	228
P. Eliáš: Monitoring of the biota in the Slovak Republic	273
Z. Izakovičová: To live and overlive ..	274
K. Pavličková: Council of Europe and the Environment	275
Tribune	
M. Ružička: May we be satisfied? ...	260
SSL: There is no reason for satisfaction. Evaluation of the environment of Slovak Republic	260
V. Ira: Society for Sustainable Living in the Slovak Republic	263
Essay	
A. Hynek: Rural landscape (problems and resolutions)	264
Contacts	
K. Čerňuško: The role of agriculture in protection of the environment ...	267
Z. Kasanická: Sowing methods according to the principles of ecological management	268
J. Adamovič: Organic agriculture in Slovakia	270
J. Jančovicová: The problem of utilization of sliding areas	272
Books	
M. Ciranová: Natural gardening ...	276
J. Morongová: To think as the mountain	277
F. Šamaj: New meteorological vocabulary	277

Obnovenie vidieckej krajiny

Obnovenie vidieckej krajiny - podmienka trvale udržateľného rozvoja bol názov medzinárodného seminára, ktorý sa uskutočnil 10.-11. 6. 1993 v bielokarpatskej Novej Bošáci. Organizátormi podujatia boli Spoločnosť pre trvalo udržateľný život a Regionálne združenie miest a obcí stredného Považia - Regionálne komunálne centrum, spoluorganizátormi boli okresné úrady z Trenčína a Uheriského Hradišťa, novobošácky obecný úrad, Správa CHKO Biele Karpaty v Luhačovicách a Správa CHKO Biele Karpaty v Nemšovej. Seminár nebol určený iba úzkemu okruhu odborníkov, ktorí na podobných podujatiach zvyknú presviedčať sami seba, ale starostom obcí, pracovníkom štátnej správy a odborných inštitúcií, členom mimovládnych organizácií a podnikateľom v oblasti turizmu.

Organizátori a odborní garanti navrhli ako hlavný cieľ seminára formulovať a ponúknuť konkrétne možnosti a riešenia obnovy tradičných foriem hospodárenia vo vidieckej krajine s ohľadom na ochranu prírody. Účastníci sa mali tiež pokúsiť identifikovať zdroje rozvoja obcí využitím miestneho potenciálu.

Príspevky, ktoré odzneli na seminári, sú publikované v rovnomennom zborníku a ich spektrum je skutočne široké: od všeobecných predpokladov transformácie vidieckej krajiny a jej prechodu na cestu trvalej udržateľnosti, cez problémy percepcie prostredia a priestorového správania sa vidieckeho obyvateľstva, porovnanie obnovy mestečiek a dedín v Európe a u nás, problematiku cezhraničných regiónov či prehľad požiadaviek na hospodárenie v krajine z hľadiska ochrany prírody, až po príspevky zamerané na regionálnu problematiku trvale udržateľného hospodárenia v Bielych Karpatoch, skúsenosti z alternatívneho poľnohospodárstva a obnovy ľudovej architektúry v tomto regióne či zriaďovanie regionálnych agentúr pre trvalo udržateľný rozvoj.

Zo záverov seminára vyberáme: Účastníci seminára

1. Konstatujú, že venkovská krajina na veľkej časti území ČR a SR trpí, rovnako ako vo väčšine ostatných evropských zemí, predovšetkým:

- *Ekologickými problémami* spojenými s kontamináciou pôdy a jej eroziou, narušením vodného režimu krajiny, zhoršením zdravotného stavu lesov a ďalšími negatívnymi javmi vedúcimi ke zníženiu alebo dokonca rozvráteniu ekologickej stability krajiny.

- *Ekonomickými problémami*, ktoré jsou zčásti důsledkem narušení ekologických funkcí krajiny, zčásti vyplývají ze snížení efektivity zemědělské a lesní výroby, a které souvisí s neúnosně vysokými energetickými a surovinovými vstupy, nedostatečným využíváním místních surovin a ekonomického mimoprodukčního potenciálu krajiny (např. pro šetrnou turistiku ap.).

- *Sociálními problémy* spojenými s narušením vztahu k půdě v důsledku kolektivizace, s obtížnou dostupností zdravotní péče, sociálních služeb, příležitostí pro vzdělávání ap., což vede k nezaměstnanosti, neúnosné migraci a vyliďování řady oblastí. Tyto problémy jsou vzájemně závislé a lze je proto řešit pouze komplexně.

2. Konstatují, že Bílé Karpaty jsou jedním z nejzajímavějších a v rámci celé Evropy ekologicky nejcennějších regionů. Společenské a ekonomické podmínky minulosti vedly a nadále vedou k řadě negativních jevů, ke kterým přistupuje brzké uzavření hranice v oblasti, kde hranice prakticky nikdy neexistovaly. Existence několika sdružení obcí a měst na obou stranách společné hranice mezi Slovenskou a Českou republikou poskytuje dobré předpoklady pro vytvoření přeshraničního sdružení, umožňujícího v budoucnosti vznik euroregionu Bílé Karpaty, ve kterém by se mimo jiné vytvořila organizační základna pro řešení společných problémů Bílých Karpat.

3. Dospěli k závěru, že obnova ekologické stability venkovské krajiny a zlepšení ekonomických i sociálních podmínek pro život obyvatel venkova je jedním ze základních předpokladů trvale udržatelného rozvoje v místním, regionálním, státním i evropském měřítku.

4. Doporučují státním orgánům ČR a SR, zástúpčím samosprávy a nevládním organizacím obou zemí, ale také Evropskému společenství a dalším mezinárodním institucím:

- *Vytvořit mezinárodní program trvale udržatelného způsobu hospodářství ve venkovské krajině*, který by byl zaměřen na komplexní řešení ekologických, ekonomických a sociálních problémů venkova. Tento program, navazující na

již probíhající aktivity (např. program obnovy venkova v ČR) by měl vytvořit metodologii trvale udržitelného hospodaření na venkově, diferencovanou podle jednotlivých typů krajiny a kategorií potřeb a zájmů jejích obyvatel.

- *Ověřovat a postupně realizovat tento program formou pilotních (modelových) projektů, zaměřených na trvale udržitelné hospodaření ve vybraných regionech (se zvláštním zaměřením na přeshraniční regiony), a to zejména tam, kde existuje aktivní zájem místních občanů a samosprávných orgánů. Jeden z těchto projektů by měl být realizován v regionu Bílých Karpat, jako typické oblasti s vysokou hodnotou přírodního a kulturně-historického bohatství a s řadou problémů spojených se zemědělstvím, vodním hospodářstvím, dopravou ap.*

5. Odporúčajú ďalej štátnym orgánom a hospodárskej i bankovej sfére:

Vo sfére legislatívnych nástrojov:

Urýchlene dotvoriť, resp. novelizovať zákonné normy tak, aby podporovali tendenciu k trvalej udržateľnosti rozvoja vidieckej krajiny (napr. zákon o ochrane prírody a krajiny, zákon o hodnotení vplyvov činností na životné prostredie - EIA v SR, novelu zákona o vodách v oboch republikách a i.).

Vo sfére ekonomických nástrojov vykonať najmä tieto opatrenia:

- Dotácie, zvýhodnené úvery, daňové úľavy a pod. orientovať na podporu malého a stredného podnikania, ktoré v prípade rešpektovania všetkých požiadaviek, vrátane ekologických, môže predstavovať viacnásobný prínos, najmä pre oživenie vidieckych sídiel, pre tvorbu pracovných príležitostí, prílev kapitálu, lepšie zhodnotenie miestneho potenciálu a pod.
- Pri poskytovaní dotácií a úľav sledovať komplexné, nadrezortné, celospoločenské hľadiská. Napríklad podporu jednotlivito hospodáriacich roľníkov viazať okrem iného i na podporu rekreačného potenciálu, zachovania prírodných a kultúrnych hodnôt, estetizáciu krajiny, riešenie problému odpadov a pod.
- Ekonomicky zvýhodniť a odbúrať administratívne prekážky produkcie biologicky čistých potravín s následným pozitívnym efektom na krajinu a zdravie obyvateľov.
- Rozpracovať a uplatniť systém diferencovanej dotačnej politiky na podporu hospodárenia v menejproduktívnych oblastiach s ohľadom na ochranu a rozvoj ich mimoproduktívnych funkcií.

6. Vo sfére organizačných opatrení by príslušné subjekty na národnej, regionálnej a miestnej úrovni mali:

- Prístupovať k vidieckej krajine územne diferencovaným spôsobom a pri všetkých aktivitách zohľadňovať miestne a regionálne špecifiká.
- Konceptným spôsobom pristúpiť k regenerácii, šetrnému a účelnému využívaniu dochovaných prírodných a historických hodnôt v území.
- V spolupráci štátnej správy, samosprávy, odborných organizácií, hospodárskych a ďalších subjektov seriózne pristúpiť k realizácii územného systému ekologickej stability.
- Prehodnotiť možnosti a všestranne podporiť znovuoživenie tradičných remesiel, obchodu, trhov, dopravných zariadení, ale aj miestnej a regionálnej kultúry.
- Zrevidovať všetky megalomanské zámery minulosti i súčasnosti, vzhľadom na ich ekonomickú, environmentálnu a sociálnu problematickosť a nekompatibilitu s koncepciou trvale udržateľného rozvoja.
- Urýchlene prehodnotiť všetky pripravované zásahy do krajiny typu hydromeliórií, technických úprav vodných tokov, vodných nádrží, skládok odpadov, ťažby, výstavby komunikácií,

výrubov, asanácií historických objektov a súborov a pod. a posúdiť ich zlučiteľnosť s koncepciou trvale udržateľného rozvoja.

- Iniciovat diskusný proces, zvyšovat úroveň miestnej, participatívnej demokracie a kolektívneho ponímania rozhodnutí. Širit ducha vzájomnej solidarity a svojpomoci.
- Všestranne podporovat vznikajúce miestne a regionálne agentúry pre trvale udržateľný rozvoj.
- Zaviesť environmentálne vzdelávanie obyvateľstva.
- Vyvinúť potrebnú iniciatívu na vytvorenie cezhraničného združenia.

7. Jednou z činností cezhraničného združenia môže byť odstránenie umelých bariér a spoločné aktivity, ako napr. vydávanie rôznych pomôcok, predovšetkým pre činnosť obecných zastupiteľstiev, ktoré poskytnú konkrétne návody na obnovu dediny a trvale udržateľné hospodárenie vo vidieckej krajine - prvým projektom spoločného združenia Biele Karpaty by mala byť vzia syntézy ekológie, kultúry a ekonómie.

**Mikuláš Huba
Josef Vavroušek**

